

Kamp

Minister **Kamp**: Ik vind dat beschamend, kinderachtig en onverantwoord. Wij kunnen niet in samenwerking met landen actief zijn als ons zulke dingen worden gelapt.

De heer **Dittrich** (D66): Mijn vraag was of dat in de toekomst voorkomen wordt.

Minister **Kamp**: Het is duidelijk dat alles wat wij doen gericht is op samenwerking met andere landen. Wij willen zorgen dat wij zelf wat te bieden hebben en dat onze troepen hun werk zo goed mogelijk kunnen doen. Wij willen samen het maximale doen om te zorgen dat onze mensen die in een crisis-beheersingsgebied actief zijn, optimaal kunnen werken.

Mevrouw **Albayrak** (PvdA): Dat het verwerven en het verwerken van inlichtingen nationaal gebeurt, hoeft op zichzelf geen belemmering te zijn voor het verkrijgen van deze inlichtingen op het moment dat een land deze nodig heeft. Wordt het toegang hebben tot inlichtingen als voorwaarde gesteld bij de overweging om deel te nemen aan een vredesmissie in de onderhandelingen met andere landen of met de VN?

Minister **Kamp**: Wij stellen als voorwaarde dat wij de overtuiging hebben dat de inlichtingen die wij nodig hebben en die beschikbaar kunnen komen, daadwerkelijk beschikbaar komen wanneer wij dat nodig achten. Daar hoort bij dat wij actief zijn, dat anderen actief zijn, dat er uitgewisseld en op elkaar afgestemd wordt. Pas als dat allemaal goed is, is het voor ons voldoende en eerder niet.

De **voorzitter**: Met het oog op de klok vraag ik de minister hoeveel tijd hij nog nodig denkt te hebben.

Minister **Kamp**: Met de interrupties erbij schat ik dat ik nog een uur nodig heb.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 13.25 uur tot 14.10 uur geschorst.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op

die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: De heer Vendrik heeft zich aangemeld, maar ik zie hem niet in de zaal. Ik weet wat hij zou gaan vragen, maar het is me te monistisch om voor hem het woord te voeren.

Aan de orde is voortzetting van de behandeling van:

- **het Rapport van de Enquête-commissie Srebrenica (28506) (debat met de regering).**

De beraadslaging wordt hervat.

Minister **Kamp**: Voorzitter. Ik zal nu ingaan op het derde onderdeel van de zes onderdelen die ik in de eerste termijn aan de orde wil stellen, namelijk de nazorg.

Verschillende afgevaardigden hebben kritiek geuit op de nazorg die Defensie de Dutchbatters heeft geboden. Het belang van goede nazorg kan naar mijn mening niet genoeg worden beklemtoond. Zoals in de antwoorden op eerdere Kamervragen uiteen is gezet, zijn bij de terugkeer van de Dutchbat III in Nederland niet onmiddellijk met alle betrokkenen debriefingsgesprekken gevoerd en is de nazorg later dan gebruikelijk ter hand genomen, terwijl er aanleiding was om die juist eerder dan gebruikelijk ter hand te nemen. Dit was een gevolg van het besluit om de Dutchbat-militairen na terugkeer eerst vakantieverlof te geven en van de aanvankelijke onduidelijkheid over de mate waarin de debriefingsopdracht ook het begeleidingsaspect omvatte. Bovendien heeft het gemis aan waardering, erkenning en respect, vooral in de berichtgeving in de media, een negatieve invloed gehad op de verwerking van de uitzending-ervaring bij de betrokken militairen.

Defensie heeft in de afgelopen acht jaar tal van noodzakelijke verbeteringen tot stand gebracht. De Kamer is daarover geïnformeerd, onder andere in de notitie Perso-

neelszorg rond vredesoperaties van november 1999. De heer Bakker heeft dit beeld vorige week ook uit eigen waarneming bevestigd. Aan het verzoek van mevrouw Albayrak om de ontwikkeling van de zorg sinds Srebrenica mede in verband met de aanbevelingen van de commissie-Bakker schriftelijk uiteen te zetten, zal ik voldoen.

Ik wil nu echter al de professionalisering van de psychosociale zorg bij Defensie toelichten. Deze zorg voldoet inmiddels aan hoge eisen. Dat er desondanks wel eens een minder positief beeld ontstaat van de zorginspanning bij Defensie, heeft te maken met de onmogelijkheid om de oorzaak van de psychosociale problematiek geheel weg te nemen en ook met de soms schrijnende gevallen van posttraumatische stress en ontsporing die publiek worden.

Defensie heeft de personeelszorg voor, tijdens en na de uitzending hoog in het vaandel staan. Er is lering getrokken uit de ervaringen in het verleden. Zo is er reeds voor de uitzending aandacht voor de preventie van psychosociale problemen. Militairen worden tijdens een missiegerichte opleiding voorbereid op de operationele en culturele situatie in het uitzendinggebied waarbij ook motivatie en het doel van de missie aan de orde komen, zoals de commissie-Bakker ook aanbeveelt. Tevens wordt aandacht besteed aan psycho-educatie, het leren herkennen en omgaan met stress bij zichzelf en anderen.

Tijdens de missie is professionele zorg en begeleiding aanwezig. Dit was ook al het geval bij Dutchbat. Bij een uitzending gaan maatschappelijk werkers en geestelijke bijstandverleners mee.

Aan het einde van een missie worden de militairen en hun thuisfront zorgvuldig voorbereid op hun terugkeer in Nederland met behulp van een zogenaamd afwikkelprogramma. Dit bevat onder meer een psychologische debriefing, voorlichting over de komende reïntegratiefase en over medische zorg. Na enige tijd wordt een individueel terugkeergesprek gehouden en na ongeveer zes maanden wordt een psychologische vragenlijst samen met betrokkene doorgenomen.

TNO heeft onlangs in opdracht van Defensie een zogenaamde "health monitor" ontwikkeld, een instrument waarmee diverse